

FILOZOFICKÁ FAKULTA
UNIVERZITY KARLOVY
V PRAZE

Ústav germánských studií

Štěpán Zbytovský, Ph.D.
Ústav germánských studií
Filozofická fakulta
Univerzita Karlova v Praze
Náměstí Jana Palacha 2
11638 Praha 1

V Praze, 1. 9. 2014

Posudek k bakalářské práci

Ladislav Futtera: *Obraz českého dávnověku v historiografii a krásné literatuře 19. století.*

Praha: FF UK, 2014, 87 + V s.

Ladislav Futtera předložil studii, která se v nejdnom ohledu vymyká očekávání spojenému s formátem bakalářské práce. Jde o text obsáhlý i hutný, čtivý a po formální stránce příkladně zpracovaný; jeho téma je zároveň po odborné stránce velice poctivě i inspirativně pojednáno. Za přínosné považuji již jeho mezioborové rozkročení – znázornění českého dávnověku a jeho funkce v různých kontextech jsou zkoumány v „literatuře české, českoněmecké a německé“ (9) na příkladu látek spjatých s kněžnou Libuší. Je příznačné, že práce byla podána na primárně bohemistickém pracovišti, také její téma bylo dosud zpracováváno častěji z perspektivy bohemistické, než čistě germanistické; je však zřejmé, že téma (a nejen ono v kontextu kulturních dějin 19. století) přímo vyžaduje germanobohemistickou erudici – a tu autor nade vši pochybnost prokazuje.

Práce přesvědčuje již rozumným rozvržením osnovy. Autor vychází z rozlišení obrazu dávnověku v dějepisectví a v literatuře a v rámci utváření tzv. národního mýtu – a pozoruje obojí ve srovnání zmíněných jazykových a kulturních okruhů. Hned úvodem také vymezuje segment, na který se zaměří – látky o kněžně Libuši. Toto zaostření by možná bylo vhodné naznačit již v titulu práce. Ve smysluplné míře práce shrnuje stav novější odborné literatury k tématu od studie Františka Grause přes Vladimíra Macuru po články Zdeňka Hojdy a Martina C. Putny. Pouze krátký odstavec věnovaný žánrovému filmovému zpracování látky

Ústav germánských studií

zde působí poněkud neorganicky (současná prozaická zpracování Miloše Urbana nebo Terezy Vanek zmíněna nejsou), místo toho by se případně mohlo poukázat (i vyslovit názor) třeba na texty Vladimíra Karbusického. Píše-li pak autor v metodologické kapitole, že „obraz látky v historiografii je chápán jako nutný předpoklad k [...] beletrizaci příběhů považovaných za historické“ (10), znamená to, že literární zpracování je v nějakém smyslu sekundární k formulaci dějepisné – pokud ano, v jakém?

Vlastním předmět práce je vymezen počátky moderní české historiografie (a počátky nového historiografického paradigmatu, jak o něm mluví citovaný Dušan Třeštík) v kontextu vystoupení Gelasia Dobnera a sporů o Hájka a pojetí jazyka i národa u Johanna Gottfrieda Herdera (i působení Herdera v českém prostředí) na jedné straně, na straně druhé pak premiérou Smetanovy Libuše a kritikou rukopisů kolem a po roce 1880. Podstatné je, že u všech pojednávaných fenoménů je autorova pozornost zaměřena na momenty relevantní pro téma, neodbíhá k detailům nepodstatným ani neupadá do nicneříkající výkladové „vaty“. Futtera si je zjevně vědom např. konstrukčního charakteru obrazu dějin i soudobých diskusí o významu vyprávění *de originibus* – jak vidno např. již z předběžného komentáře k Dobnerově kritice úvodní kapitoly Hájkovy kroniky, jež vedla ke „zpochybnění tohoto počátku, který bylo nutno redefinovat“ (17). Důležité je pozorování, že kritika Dobnera byla vedena z pozic zemského i jazykového vlastenectví.

Stěžejní kapitola je zaměřena na stěžejní německá a rakouská zpracování (nejen) látek o Libuši v Herderově básni *Die Fürstentafel*, Musäově pohádce *Libussa*, Brentanově dramatu *Die Gründung Prags* a Grillparzerově dramatu *Libussa*, stručně však poukazuje i na méně známá zpracování, například román *Die Töchter Kroks* (1792) Johanna F. A. Albrechta. Po pečlivých literárněhistorických a filologických rozborech ukazuje práce, jakým žánrovým vzorům byla látka ‚adoptována‘ a formulaci jakých myšlenkových figur sloužila.

Po rozborech zpracování českého dávnověku v německy psané literatuře nepocházející z českých zemí ukazuje další část práce na česky i německy psaná zpracování od autorů ‚domácích‘. Pro ta německá Futtera vychází většinou z dodnes pro téma zásadní

Ústav germánských studií

studie Arnošta Krause *Stará historie česká v německé literatuře* (1902) a jeho výklad doplňuje či konfrontuje s novější literaturou. K pojednaným jménům (Pubitschka, Steinsberg, Komareck, Meinert, Woltmannová, Gerle, Ebert, Horn, Mendl, Stamm) mohli bychom přiřadit ještě Bernarda Bolzana, jehož juvenilní báseň z roku 1796 je sepsaná sice v latině, nicméně doplňuje spektrum pojetí role Libuše ve vztahu k českým zemím a jejich dějinám. Alespoň podle názoru Petera Demetze, jehož studie „Libussa auf Latein – Ein Gymnasiast namens Bolzano bittet die sagenhafte Herrscherin um Schutz und Hilfe“ vyšla nedávno ve svazku *Auf den Spuren Bernard Bolzanos* (Arco Verlag, 2013) – byla případně vynechána záměrně? Nejobširněji pojednán je z českých Němců Ebert a jeho epos *Wlasta* – tedy text, v němž látkový komplex „Libuše“ hraje roli okrajovou. Můžeme z toho – i z obširného citování – usuzovat, že látka pověstí o Libuši byla sice v tomto okruhu autorů recipována a zpracována častěji, ale (i z hlediska autora práce) s menší poetickou a ideovou přesvědčivostí? Tato pasáž je také jediná, u níž váhám, zda nenarušuje obraz vývoje látek bezprostředně spjatých s Libuší a zda by nebylo výhodnější ji v celkové kompozici výrazněji odsadit.

Podobně jako pro německé texty postupuje autor u těch českých – od Tandlerovy adaptace Steinsbergovy Libussy přes Vocedálka, Šedivého, Hněvkovského po Lindu - sleduje motivické a myšlenkové zvláštnosti, inspirační souvislosti jednotlivých zpracování, srovnává i napříč hranicím mezi česko- a německojazyčnou produkcí a zasazuje je do širšího historického rámce. České texty jsou takto pojednány do doby „objevu“ rukopisů, jež jsou (zejména RZ) přesvědčivě vylíčeny jako zásadní krok na „cestě k národnímu mýtu“ (67nn), jímž se „společnosti již jasně národnostně vyprofilovaná [...] zmocňuje i vyprávění o vlastním počátku“ (69). Kromě variace látky samotné i její funkcionalizace v procesu národního „obrození“ až po opětovné uvolnění pro volné literární zpracování (příklad J. Zeyera) se v poslední dílčí kapitole autor krátce zaměřuje i na linii vývoje nibelunských látek ke statusu německého národního mýtu, jenž byl do jisté míry obdobný a časově paralelní. Analogie se netýkají jen širokého spektra uměleckých zpracování i historiografického zájmu, ale dílčí

Ústav germánských studií

funkce, jimiž byla látka vybavena – doložení ranné vyspělosti německojazyčné kultury atd. Otázkou pro mě nicméně je, nakolik mýtus formovaný *Písní o Nibelunzích* „konkuroval“ (78) českému mýtu formovanému na půdorysu látek o Libuši, který byl adresován českému národu? I tato kapitola ovšem velmi zdařile připravuje závěrečný přehled, v němž autor konturuje pohyb těchto látek v trojúhelníku historiografie, národního mýtu a tvůrčího literárního uchopení a přetavování. Navázat by bylo možné rolí těchto látek a tohoto mýtu v národnostních třenicích kolem roku 1900 a později, stejně jako v literatuře, kupříkladu v parodizujícím románu Fritze Mauthnera *Die böhmische Handschrift* (1897) – ale to by byla další kapitola nad rámec zadání této práce.

Jazyková úroveň práce je přes drobná přehlédnutí (např. Vincy i Wincy Schwarz, formulační nelady jako „větší roli v konceptu vlastenectví hrála role jazyka“, s. 15, apod.) velmi dobrá, na formálních náležitostech neshledávám vady. Výše vyslovené otázky a poznámky nijak nesnižují výtečnou úroveň předložené bakalářské práce, naopak dle mého podtrhávají skutečnost, že práce nabízí poznání a otevírá plodnou diskusi – a to na úrovni pro bakalářské práce neobvyklé. Co do kompoziční provázanosti jednotlivých částí, argumentační suverenity, úrovně provedených rozborů a pozorování považuji práci za nadprůměrnou; byla by dle mého názoru vhodná ji vyslat do některé ze soutěží o ocenění vynikajících studentských prací. Práci ji bez výhrad doporučuji k obhajobě a navrhuji známku *výborně*.

Štěpán Zbytovský, Ph.D.